DOI: [10.32702/2307-2156-2019.5.100](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.5.100)

УДК 351.743(477)

С. П. Дерев'яно,
магістр публічного управління та адміністрування, магістр з фінансів, головний спеціаліст
– державний інспектор, Державна інспекція ядерного регулювання України
ORCID: 0000-0002-3400-0637

ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

S. Derevianko
master of Public Administration, master of Finance, Senior specialist-state inspector
State Nuclear Regulatory Inspectorate of Ukraine

FORMS OF CITIZENS' PARTICIPATION IN PUBLIC ORDER MAINTENANCE

Стаття присвячена дослідженню форм участі громадянськості в забезпеченні громадського порядку в Україні. Дана тематика є досить гострою, оскільки проблема розвитку громадянського суспільства та його взаємодії з державою сьогодні – одна з центральних в політичній та державно-управлінській науці. Очевидно, що її актуальність спричинена складними і досить суперечливими трансформаціями відносин в перехідних суспільствах, до яких належить і Україна.

Правова держава підпорядкована громадянському суспільству, не може без нього повноцінно існувати і покликана створювати умови для його вільного розвитку. Однією із центральних передумов розвитку є становлення паритетних відносин між громадянською та державою. Тому в даному дослідженні проаналізовано особливості нормативно-правового забезпечення взаємодії держави та громадянського суспільства задля охорони громадського порядку, досліджено моделі муніципальної поліції, визначено основні повноваження та завдання громадських формувань, перспективи взаємодії громадського суспільства із правоохоронними органами держави на сучасному етапі.

В умовах сьогодення формування сучасної демократичної правової держави потребує ефективної взаємодії держави та інститутів громадського суспільства. Суспільні процеси демократизації повинні базуватися на ініціативах громадянськості при узгодженні з владою рішень та призводити до делегування кола певних повноважень інститутам громадського суспільства. Суспільні процеси демократизації повинні базуватися на ініціативах громадянськості при узгодженні з владою рішень та призводити до делегування кола певних повноважень інститутам громадського суспільства.

Інструментом організаційного оформлення громадянського суспільства є інститут держави. Тільки якщо інститути влади та громадянське суспільство утворюють цілісну систему така взаємодія є ефективною і забезпечує публічну безпеку держави. Без чітко визначеного правового статусу громадських об'єднань, їх практичної участі в забезпеченні публічного порядку зберігаються ризики для національної безпеки, соціальної стабільності, а також – імплементації правових норм.

The subject of this article is the study of the forms of the citizens' participation in maintenance of the public order in Ukraine. It is the subject of much concern, because the issue of the civil society development and of its interaction with the state is one of the central today's issues of the political

and state management science. It is obvious that its relevance is attributable to the complicated and rather contradictory transformations of relations within the transitional societies Ukraine is ranked among.

The state, governed by the rule of law, is subordinated to the civil society, cannot exist without this society and is intended to create the conditions for its free development. One of the primary prerequisites for development is the formation of the parity relations between the public and the state. Therefore, in this study the peculiarities of the regulatory provision of the interaction between the state and the civil society for the protection of the public order are analyzed, as well as the municipal police models, the main powers and tasks of the public formations and the prospects of interaction of the civil society with law enforcement agencies of the state at the present stage are determined.

The formation of the modern democratic state in actual circumstances requires the effective interaction between the state and the institutions of the civil society. The social processes of democratization should be based on the public initiatives in concordance with the authorities' decisions and to delegate the certain powers to the civil society institutions.

The instrument of organizational design of the civil society is the institution of the state. Only if the governmental institutions and civil society form the holistic system, such interaction will be effective and will ensures the public security of the state. Without the clear definition of the legal status of the public associations, their practical participation in securing the public order and implementation of legal norms, the risks to the national security and social stability will persist.

Ключові слова: громадський порядок; муніципальна поліція; держава; громадські формування; інститути громадянського суспільства; правоохоронні органи; місцеве самоврядування.

Key words: public order; municipal police; state; public formations; civil society institutions; law enforcement agencies; local government.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасному глобалізованому світі проблема забезпечення стійкості держави і суспільства до загроз різного характеру стає все більш актуальною, особливо, коли ці загрози трансформуються і набувають нових гібридних форм. За таких умов забезпечення на належному рівні публічної безпеки, взаємодії держави та громадянського суспільства в сфері правозахисту, громадської безпеки є вкрай важливим.

Гібридна агресія РФ кардинально змінила безпекове середовище України та продемонструвала недосконалість глобальної та регіональних систем безпеки. Водночас, нові виклики, що постали перед українською державою, військові дії та втрата значних територій, певної частини промислового потенціалу країни призвели до суттєвої активізації як держави в цілому, так і неурядових організацій для перегляду концептуальних підходів до забезпечення стійкого надійного безпекового середовища держави та суспільства з метою їх адаптації до нових умов й протистояння сучасним викликам і загрозам.

Громадська безпека є однією з ключових категорій сучасної науки та практики забезпечення національної безпеки України і виступає як визначальний атрибут суспільства щодо його цілісності, відносної стійкості та громадянської злагоди. Громадська безпека, поряд з іншими складовими національної безпеки, характеризує надійність існування та стійкість розвитку соціально-політичної системи держави.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Науковими дослідженнями щодо особливостей забезпечення громадської безпеки займалися такі вітчизняні автори, як А. Кононов, В. Фатхутдінов, П. Шляхтун, О. Проневич, М. Кравчук, Н. Алексєєв, О. Довгань, І. Зозуля, М. Байтін, О. Бандурка, Д. Керімов, В. Копейчиков, М. Марченко, С. Осипян, В. Пантін, О. Скакун, О. Фісун, А. Сергєєв та інші.

Зарубіжна практика наукового дослідження форм та механізмів участі громадськості в забезпеченні громадського порядку, співпраці з правоохоронними органами держави зробила значний внесок у розвиток взаємодії громад та держави, становлення та налагодження ефективної роботи муніципальної поліції. Цим питанням присвячені роботи Г. Бернар, Б. Верф, Ж. Ведель, А. В. Губанов, Р. Драго, Д. Ісіарді, Г. Келлінг, К. Кенні, К. Мерфі, З. Неджаті, Л. Л. Попов, Ч. Різонс, Р. Троянович, Т. Фельтес, Е. Судерленд, Ф. Хаган, Д. Школьник та інших.

Для України вивчення і використання позитивного зарубіжного досвіду щодо форм взаємодії держави та громадськості з метою забезпечення стійкості держави і суспільства у сфері публічної безпеки обумовлене, перш за все, необхідністю формування нової якості вітчизняного сектору безпеки і оборони, який повинен мати риси, притаманні стійким системам.

Проте, наукові дослідження зосереджують увагу переважно на загальних аспектах здійснення охорони громадського порядку в Україні, а прикладні шляхи вирішення проблем діяльності муніципальної поліції на

сучасному етапі сформульовані досить фрагментарно. У зв'язку із цим є необхідність ґрунтовно дослідити особливості здійснення охорони громадського порядку за участі громадськості. Враховуючи складність ситуації в умовах гібридної агресії з боку Російської Федерації особливо актуальною є необхідність розробки нових підходів щодо забезпечення публічної безпеки. Вивчення, адаптація та запровадження в Україні загальноприйнятих демократичних підходів щодо забезпечення громадської безпеки дасть змогу не лише більш ефективно протистояти іноземному втручання у наші внутрішні справи, а й дозволить зробити реальні кроки на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження форм участі громадян в забезпеченні громадського порядку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження, проведені Інститутом суспільно-економічних досліджень у квітні 2017 року показали, що суспільство, оцінюючи розвиток їхніх міст беруть до уваги набагато більше факторів, ніж суто економічний аспект. Важливими чинниками є: якість обслуговування та послуг у місті; безпека; відкритість влади; можливість бути залученим до процесу формування рішень. [10] Таким чином, залучення громадськості до забезпечення публічної безпеки й порядку залишається актуальною і вкрай необхідною як державі так і громадянському суспільству, і є відповіддю на вимоги громади надати їй можливість співпраці й участі у забезпеченні країною своєї публічної безпеки.

Функцію служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку покладено на Національну поліцію, яка взаємодіє з громадськістю шляхом підготовки та виконання спільних проектів, програм і заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань. [9]

Практика доводить, що сьогодні процес взаємодії поліції та громадських об'єднань в сфері охорони публічної безпеки позитивно впливає, з одного боку, на діяльність правоохоронних органів та з іншого формування позитивного іміджу офіційних правоохоронців в очах населення.

Систему заходів з охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки складають правове регулювання відносин в зазначених сферах, тобто прийняття компетентними органами законодавчих і інших нормативних актів, що регулюють поведінку людей в цих сферах життєдіяльності; реалізація, тобто втілення в життя державними органами і громадськими формуваннями правил цих актів. [14]

При організації моделі муніципальної поліції враховується державний устрій і пов'язана з ним ступінь децентралізації соціального керування у державі. Український вчений О.С. Проневич, так класифікував ці моделі: європейська та американська. Частина вчених, серед них і А.М. Кононов, назвали назву цим моделям – «слабка» та «сильна» відповідно.

Європейська, або «слабка» модель характеризується зосередженням діяльності муніципальної поліції виключно на охороні громадського порядку та наданні соціальних послуг населенню, там муніципальна поліція функціонує поряд з державною поліцією, при достатньо високому рівні централізації управління, а також всебічною правовою регламентацією компетенції муніципальної поліції.

Американській, або «сильній» моделі притаманна відсутність центрального державного органу, який би узгоджував діяльність муніципальних правоохоронних структур; муніципальній поліції надаються широкі повноваження не тільки з охорони громадського порядку, а й з боротьби зі всіма видами злочинності. Також притаманна наявність інституту шерифів.

Особливості існування цих моделей муніципальної поліції безпосередньо пов'язані з моделлю управління та побудови поліцейських сил у державі, які за обсягом централізації управління можна поділити на централізовані (приклад: Франція, Італія, Іспанія, Нідерланди, Латвія, Молдова, також і Україна), полуміцелізовані (Великобританія, Німеччина) та децентралізовані (Швейцарія, яскравий приклад США). Централізованим поліцейським системам притаманна організація «слабкої», чи європейської системи, а до американської, чи «сильної» системи належать полуміцелізовані та децентралізовані моделі управління. [12]

Взагалі діяльність муніципальних поліцейських підрозділів ґрунтується на європейських наднаціональних стандартах, вагоме значення у запровадженні цих стандартів мають акти ООН та ОБСЄ з питань організації поліції. Також ключову роль відіграють акти, схвалені органами Ради Європи з питань охорони громадського порядку та підтримки особливого статусу місцевого самоврядування. [8]

Маємо підстави вважати, що при створенні моделі української муніципальної поліції на даному етапі необхідно зосередити увагу на досвіді держав Європи зі схожою централізованою системою управління, яким притаманні наступні риси муніципальних підрозділів охорони громадського порядку:

1. Створюються та підпорядковуються органам місцевого самоврядування, підзвітні громаді, знаходяться «на службі» у населення муніципалітету, фінансуються органами самоврядування, та в діяльності дотримуються європейських наднаціональних стандартів;

2. Функціонують у межах чітко визначеної законодавством компетенції та юрисдикції, яка обмежується діяльністю з охорони громадського порядку, виконанням рішень місцевого самоврядування, додержання екологічного законодавства, санітарних норм та правил торгівлі, також можуть виконувати й інші функції, не пов'язані з розкриттям злочинів;

3. Їх діяльність координується державними органами, та муніципальна поліція уявляє собою дублерів і помічників державної поліції.

Слід підкреслити, що цей досвід не повинен всебічно копіюватися, тому що кожна країна має свої адміністративно-територіальні, географічні, національні, економічні та інші відмінності, таким чином, з огляду на наявний європейський досвід, потрібно створити відповідну українську науково-виважену модель муніципальної поліції. [12]

Фундаментальне значення має правова організація охорони громадського порядку, без нього неможлива діяльність державних органів у сфері охорони громадського порядку, залучення громадськості до його охорони. Особливе місце в цьому процесі належить законам, які приймаються в установленому порядку і, маючи найвищу юридичну силу, регулюють найважливіші суспільні відносини, зокрема у сфері охорони громадського порядку.

Охорона громадського порядку досягається:

- всебічним правовим і соціальним забезпеченням громадського спокою, нормальних умов для праці, відпочинку й побуту людей, зокрема, врегульованістю відносин громадського порядку певною сукупністю правових і соціальних норм, передусім нормами адміністративного та кримінального права;
- забезпеченістю охорони громадського порядку ефективною діяльністю спеціальних правоохоронних органів (внутрішніх справ, служби безпеки, прокуратури, суду тощо) та громадських організацій (добровільних народних дружин, товариства сприяння діяльності органів внутрішніх справ тощо);
- наявністю дисциплінарних, адміністративних, кримінальних та інших видів юридичної, а також моральної відповідальності за порушення громадського порядку. [7]

Процес побудови правової держави передбачає ефективне вирішення проблеми захисту прав і свобод громадян у сфері публічного порядку. Звідси випливають і функції уповноважених державних органів, які виконують профілактичну, адміністративно-проваджувальну та кримінально-процесуальну функції.

Головними завданнями громадських формувань є охорона прав, законних інтересів громадян, просвітницька діяльність, активна участь у запобіганні правопорушенням і припиненні їх, що дає можливість додати до цього переліку й охорону публічного порядку. Діяльність громадських формувань із реалізації зазначених завдань ґрунтується на принципах гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності їхніх членів. [3]

Система суб'єктів, які безпосередньо виконують завдання з охорони публічного порядку, має включати державу в особі її органів, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації незалежно від форм власності, а також громадські об'єднання та окремих громадян за умови, що всі вони або кожен із них окремо здійснюють чи здійснювали заходи щодо охорони та зміцнення публічного порядку, запобігання правопорушенням, боротьби зі злочинністю. [6]

Сьогодні громадяни України, відповідно до Конституції України, мають право створювати в установленому законодавством порядку різні громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам у забезпеченні охорони правопорядку. [1]

Законодавство України надає громадянам як представникам громадськості право створювати громадські об'єднання з метою охорони громадського порядку, зокрема захисту життя та здоров'я інших громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. Зазначені громадські об'єднання сприяють органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади, правоохоронним органам у запобіганні правопорушенням та їх припиненні і мають узагальнену назву громадські формування з охорони громадського порядку. [11]

Основоположним у цій сфері є Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Цим законом чітко окреслено громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як:

- зведені загони громадських формувань,
- спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України,
- асоціації громадських формувань.

Громадське формування набуває статусу юридичної особи з дати його державної реєстрації в порядку, визначеному Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань". Для реєстрації громадського формування подаються рішення про його створення, підтримане відповідним органом Національної поліції чи підрозділом Державної прикордонної служби України, узгоджене з цими органами положення (статут), інформація про склад керівного органу, а також список членів формування. Діяльність такого громадського формування може бути припинена шляхом примусового розпуску або саморозпуску відповідно до закону. [2]

Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону проводять свою діяльність під контролем органів Національної поліції, підрозділів Державної прикордонної служби України шляхом:

1) спільного з поліцейськими, прикордонниками патрулювання і виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також у місцях можливої появи порушників кордону в межах району, що контролюється Державною прикордонною службою України, прикордонної смуги; участі в забезпеченні охорони громадського порядку під час проведення масових заходів, погоджених у випадках, передбачених законом, з виконавчими органами місцевого самоврядування;

2) проведення разом з прикордонниками огляду на маршрутах можливого руху порушників державного кордону, місць їх укриття, транспортних засобів, суміжної з державним кордоном місцевості з метою встановлення причин та умов перебування невідомих осіб;

3) участі у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень.

Окрім того, відповідно до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», громадським формуванням надано право брати участь у заходах, що спрямовані на запобігання виявам насильства в сім'ї. [4]

Співпраця поліції з громадськими формуваннями передусім передбачає здійснення взаємодії на засадах партнерства.

Члени громадського формування під час спільного з поліцейськими, прикордонниками виконання покладених на них завдань з охорони громадського порядку і державного кордону мають право застосувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби індивідуального захисту та самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії у випадках і в порядку, передбачених законом. Проте використовувати холодну та вогнепальну зброю, в тому числі мисливську, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні заборонено.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у межах своєї компетенції спільно з органами Національної поліції та підрозділами Державної прикордонної служби України здійснюють координацію та контроль за діяльністю громадських формувань, заслуховують повідомлення і звіти керівників зазначених формувань.

Для реалізації цілей і завдань цих громадських формувань місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування мають право вводити за рахунок коштів місцевого бюджету посади інструктора з питань роботи з цими формуваннями, начальника загону народної дружини підприємства, установи, організації.

Керівництво діяльністю громадських формувань здійснюють штаби, координаційні ради та правління, які формуються на виборній основі.

Органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації мають право вирішувати питання щодо забезпечення діяльності громадських формувань, надавати їм службові приміщення, необхідний інвентар та засоби зв'язку. Громадські формування можуть користуватися на договірних засадах майном підприємств, установ, організацій та інших власників, у тому числі транспортними засобами, інвентарем та засобами зв'язку.

Органи Національної поліції, підрозділи Державної прикордонної служби України у разі потреби можуть надавати на договірних засадах громадським формуванням на період їх чергування або проведення цільових заходів мобільні радіотехнічні та спеціальні засоби, інші предмети екіпіровки нарядів. [2]

Форми участі членів громадських формувань можна систематизувати за такими напрямками:

1. Інформаційно-аналітична, організаційна та кадрова робота.

2. Забезпечення публічної безпеки і порядку, профілактика правопорушень. Цей напрям передбачає безпосередню участь членів громадського формування (спільно з поліцейськими) в забезпеченні публічної безпеки і порядку.

3. Індивідуально-профілактична діяльність, яка полягає у виявленні правопорушників, причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень, вжитті до правопорушників безпосередніх заходів профілактичного впливу та контролю за їхнього поведінкою.

4. Агітаційно-пропагандистська робота за участі членів громадських формувань.

Важливим інструментом залучення населення до участі в забезпеченні публічної безпеки і порядку, а також профілактики правопорушень слугує система заохочень. Передбачені такі види заохочень як подяка, цінний подарунок і грошова винагорода, право надавати які мають органи Національної поліції, інші органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. Також визначено право підприємств, установ та організацій за поданням керівних органів громадських формувань заохочувати членів цих об'єднань пільговими путівками до санаторіїв або будинків відпочинку, додатково сплачуваною відпусткою терміном до п'яти діб та іншими видами заохочень і пільг, визначених зборами трудового колективу, за рахунок власних коштів.

Прозорість системи заохочень членів громадських формувань має важливе значення в контексті залучення населення до охорони публічної безпеки та порядку. Це дасть змогу поліцейським залучити до співпраці з органами Національної поліції більш широкі верстви населення, що має урізноманітнити та збагатити практику протидії злочинності. [10]

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію» довіру населення до поліції визнано основним критерієм оцінки ефективності її діяльності. Однак на сучасному етапі трансформації органів публічного адміністрування наявна низка питань, що потребують вирішення. Нагальною проблемою є низький рівень довіри населення до діяльності поліції, відсутність самоорганізації громад, а подекуди й байдужість щодо питань забезпечення правопорядку та безпеки, а також значний некомплект підрозділів поліції. Практичний досвід засвідчує, що без підтримки суспільства завдання та функції, покладені на поліцію, повноцінно реалізувати буде вкрай складно. [5]

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Дослідження можливих форм взаємодії державних правоохоронних органів та громадянського суспільства задля охорони громадського порядку, а також аналіз нормативно-правове забезпечення таких форм участі в Україні дозволяє стверджувати, що за допомогою організації взаємодії громадських формувань із правоохоронними органами можна досягти більш ефективного використання можливостей кожної зі сторін, у розпорядженні яких є різні засоби й методи вирішення завдань, що стоять перед ними.

Громадські формування з охорони публічного порядку можуть бути надійним помічником правоохоронних органів у запобіганні порушенням прав і свобод громадян і припиненні їх, охороні публічного порядку, боротьбі зі злочинністю за умови, що правоохоронні органи й місцеве самоврядування будуть надавати цій взаємодії належну допомогу й підтримку, якої нині явно не вистачає. [6]

Нівелювати проблему низької поінформованості щодо законодавчо визначених в Україні та успішно реалізованих у зарубіжних країнах можливостей правозахисних організацій, доцільності їх створення й

розвитку, необхідності об'єднання зусиль із уповноваженими державними органами у забезпеченні правопорядку на території громад й країни в цілому шляхом проведення широкої навчально-просвітницької діяльності; роз'яснювальної роботи; проведенням інформаційних заходів, тренінгів, семінарів, виставок; публічних обговорень; поширенням наукових публікацій із даної тематики; проведенням громадських експертиз для максимальної прозорості й відкритості діяльності державних органів; спільних тренувань та навчальних програм.

Такий комплексний підхід надає можливість державному та приватному секторам, місцевим громадам та громадянському суспільству сформувавши спільний погляд на існуючі і потенційні ризики, сприяти забезпеченню готовності до дій в умовах кризової ситуації як окремих громадян, так і різних систем реагування, розробляти узгоджені плани реагування, діяти спільно та злагоджено. Таким чином, досягається стійкість як на державному, секторальному рівнях так і в межах територіальних громад. [13]

Проаналізувавши у даній публікації теоретичне підґрунтя, нормативно-правову базу, світовий та вітчизняний досвід можна стверджувати, що фундаментальною особливістю взаємодії держави та громадянського суспільства в сфері публічної безпеки є те, що максимально позитивний прояв потенціалу апарату держави та неурядових організацій отримуємо виключно у поєднанні їх зусиль й можливостей, спільної діяльності на засадах партнерства.

Що стосується перспектив подальших досліджень, то вони полягають у визначенні проблем та перспектив застосування в Україні загальноприйнятих демократичних підходів до забезпечення громадської безпеки з врахуванням відповідного позитивного зарубіжного досвіду.

Список літератури.

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>
3. Закон України «Про громадські об'єднання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>
5. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
6. Агапова М. Система охорони публічного порядку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/26.pdf>
7. Гусар О.А., Лукаш В.В. «Громадський порядок: сутність, поняття та форми правового забезпечення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/administrativne-pravo/4423-gromadskij-poryadok-sutnist-ponyattya-ta-formi-pravovogo-zabezpechennya.html>
8. Дубовик В.Б. Муніципальні форми та механізми забезпечення охорони права в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право»/В.Б.Дубовик. – Маріуполь, 2013
9. Дячук О. В. Правові засади партнерських відносин між поліцією та населенням / О. В. Дячук // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 3.
10. Костюшко О. П. Залучення громадян до охорони громадського порядку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream.pdf>
11. Московець В.І. Форми участі громадськості в забезпеченні громадського порядку / І.В. Московець // Форум права. – 2011. - № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11mvizgp.pdf>
12. Орлов В.А. Європейські стандарти в муніципальній охороні громадського порядку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/320960843_evropejski_standarti_v_municipalnij_ohoroni_gromadskogo_poradku
13. Резнікова О.О., Місюра А.О. Шляхи модернізації системи забезпечення національної безпеки у контексті розбудови національної стійкості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/111AZ_NatRes-fd32c.pdf
14. Фондова лекція з дисципліни «Організація охорони громадського порядку» на тему «Громадський порядок та конституційні основи його охорони» 2014 Національна академія внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiau.kiev.ua/failes/kafedru/gp-konst-ohor/doc>

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 02 May 2019)
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "Of Public Participation in the Protection of Public Order and the State Border", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14> (Accessed 02 May 2019).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On Public Associations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (Accessed 02 May 2019).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On the Prevention of Family Violence", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (Accessed 02 May 2019).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On National Police" available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (Accessed 02 May 2019).
6. Agapova, M. (2017), "System of protection of public order in Ukraine", *Enterprise, economy and right*, [Online], vol. 3, available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/26.pdf> (Accessed 05 May 2019).
7. Gusar, O.A. and Lukash, V.V. (2017), "Public Order: essence, concept and form of Legal Support", available at: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/administrativne-pravo/4423-gromadskij-poryadok-sutnist-ponyattya-ta-formi-pravovogo-zabezpechennya.html> (Accessed 07 May 2019).
8. Dubovik, V.B. (2013), "Municipal forms and mechanisms of protection of law in Ukraine: problems of theory and practice", Abstract of Ph.D dissertation, Constitutional Law; municipal law, Mariupol state university, Mariupol, Ukraine.
9. Diachuk, O.V. (2015), "Legal Principles of Partnership Relations Between the Police and the Population", *Comparative and Analytical Law*, vol. 3.
10. Kostiusko, O. (2017), "Involvement of public in the protection of public order", *Naukovij visnik National academy of internal affairs* [Online], vol. 2, available at: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream.pdf> (Accessed 09 May 2019).
11. Moskovets, V.I. (2011), "Forms of Public Participation in Provision of Public Order", *Forum of law*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11mvizgp.pdf> (Accessed 05 May 2019).
12. Orlov, V.A. (2013), "European standards in municipal protection of public order", The official site of Researchgate, available at: https://www.researchgate.net/publication/320960843_evropejski_standarti_v_municipalnij_ohoroni_gromadskogo_poradku (Accessed 03 May 2019).
13. Reznikova, O. and Misyura, A. (2018), "Ways of modernization of the system of ensuring national security in the context of building up national stability", The official site of the National Institute for Strategic Studies, available at: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/111AZ_NatRes-fd32c.pdf (Accessed 03 May 2019).
14. The official site of National academy of internal affairs (2014), "Fund lecture on discipline "Organization of public order" "The public order and constitutional bases of his guard", available at: <http://www.naiu.kiev.ua/failes/kafedru/gp-konst-ohor/doc> (Accessed 03 May 2019).

Стаття надійшла до редакції 15.05.2019 р.